

Τρία τραγούδια τῶν Ναβάχο

1

Ἡ φωνή πού ὁμορφαίνει τὸν τόπο!
Ἡ πάνω φωνή
ἡ φωνή τῆς βροντῆς.
Μέσα στὸ σύννεφο τὸ σκοτεινὸ
πάλλει καὶ πάλι ἡχεί,
ἡ φωνή πού ὁμορφαίνει τὸν τόπο.

Ἡ φωνή πού ὁμορφαίνει τὸν τόπο!
Ἡ κάτω φωνή,
ἡ φωνή τῆς ἀκρίδας.
Μές στὰ φυτὰ
πάλλει πάλι πάλι ἡχεί,
ἡ φωνή πού ὁμορφαίνει τὸν τόπο.

2

Στ' ἀλήθεια, στὴν ἀνατολὴ
τὸ ἄσπρο κουκί
καὶ τὸ μεγάλο ἀραποσίτι
εἶναι δεμένα μετὰ τὴν ἄσπρη ἀστραπὴ.
Ἄκου, ἡ βροχὴ ζυγώνει!
Ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς ποταμίδας.

Στ' ἀλήθεια, στὴν ἀνατολὴ
τὸ ἄσπρο κουκί
καὶ τὸ μεγάλο κολοκύθι
εἶναι δεμένα μετὰ τὸ οὐράνιο τόξο.
Ἄκου, ἡ βροχὴ ζυγώνει!
Ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς ποταμίδας.

3

Τὸ τρώει, τὸ τρώει,
τὸ γκρίζο σύννεφο,
τὴ δροσιά του
τρώει τὸ γαλανὸ ἀραποσίτι,
τὴν τρώει.

Τὴν τρώει, τὴν τρώει,
τὴ γκρίζα ὀμίχλη.
τὴ δροσιά της
τρώει τὸ ἄσπρο ἀραποσίτι,
τὴν τρώει.

ΜΕΤΑΦΡ. ΣΩΚΡ. Α. ΣΚΑΡΤΣΗΣ

εὐτυχῶς εἶχε ἔντονα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐλληνικοῦ τρόπου ζωῆς καὶ σκέψης, ὅπως διαμορφώθηκε σ' ἓνα λαὸ πού πορεύτηκε σὲ δρόμους δόξας, ψηλῆς σκέψης καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, μαρτυρίου καὶ θυσίας, θρησκευτικότητας στὴν πιὸ ἀγνή καὶ τέλεια μορφή, σκληριᾶς πού τὴν δόστηξε τόσο ἀντρίκια καὶ λευτεριᾶς πού ἔνδον, τουλάχιστον, δὲν τὴν στερήθηκε ποτέ. Κι' οἱ δρόμοι τοῦτοι μέσα στοὺς αἰῶνες εἶχαν εἰρμό, συνοχὴ καὶ συνέχεια κι' ἤρθαμε σὸ σήμερον ἓνας Νεοελληνικὸς Κόσμος ἀκέραιος καὶ ἀλώθητος ὁ ἴδιος πάντοτε ἀπ' ἀρχῆς. Καὶ σιγὰ - σιγὰ φτιάξαμε τίς δικές μας παρέες πάνω σ' αὐτὰ τὰ θέματα, κι' ἀπὸ δῶ καὶ πέρα οἱ ἀναμνήσεις μας εἶναι κοινές. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔντονη μελέτῃ καὶ τὴν πνευματικὴν μας ἀλληλοβοήθεια καὶ τὴν κάθε λογῆς δοῆθαι πού δίναμε μεταξύ μας, ἦταν καὶ τὸ ὅτι μιλάγαμε γιὰ ξένες ἰδέες καὶ πράγματα, ξαίραμε καλὰ γιὰ τί μιλάγαμε κι' εἶχαμε σκεφεῖ καὶ κρίνει πρὶν μιλήσουμε. Ὅμοιως καὶ τὸ ὅτι ἐκτοτε μνηθήκαμε σὸ Δημοτικὸ μας Τραγούδι — θυμᾶμαι πού τραγουδαγες ὁμορφα — καὶ στὰ μικρὰ μνημεῖα τῆς μαστοριάς τοῦ λαοῦ μας — τί ἐκκλησιδᾶκια, τί γεφυράκια, τί πορτοσιές... Καὶ κείνες οἱ κεντητές ζωγραφιές καὶ τὰ σκευὴ τὰ ξύλινα καὶ σκαλιστά... Κι' ὅλα νὰ μαρτυρᾶνε τὴν λειτουργία καὶ τ' ἀποτελεσματὶ μιᾶς παιδείας, πού καὶ μᾶς, φύτρα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, νὰ μᾶς κάνει ν' ἀπορούμε γιὰ τὸ ἀπὸ πότε καὶ τὸ πῶς ἔγινε κι' ὑπάρχει αὐτὴ ἡ παιδεία πού εἶναι ὄχι μόνο ἥθος ἀλλὰ καὶ γνώση. Ναι, ν' ἀπορούμε, ἀφοῦ ξαίρουμε ὅτι ἡ παιδεία προϋποθέτει Ἐθνικὴ Ἀὐτονομία, πού ἐμεῖς δὲν εἶχαμε μέ-

ΜΕΛΕΤΗ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΣΤΙΧΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ

Σαρανταπέντε λεμονιές στὸν ἄμμο φυτεμένες.

Ὁ δυάσμος κι' ὁ βασιλικὸς καὶ τὸ μακεδονήσι.

Πουλλάκιν ἐκελάδησε ἐπάνω στ' ἀγριοδοῦνι.

Ἐδγα ἡλιοῦ καθάλακε κι' ἔμπα ἡλιοῦ ἐμπῆκε.

Ἐνύχτωσε καὶ θράδιασε, πάει καὶ τούτῃ ἡ μέρα.

Οὐλοὶ τὸν ἥλιο τὸν τηρᾶν πού πάει νὰ βασιλέψει
κι' ἡ κόρη πού 'χει τὸν καημὸ τῇ θάλασσᾳ ἀγναντεύει.

Ὁ ὕπνος - τὸ παρακαλεῖ καὶ κείνο δὲν κοιμᾶται,
ἔχει τὰ μάτια του ἀνοιχτὰ καὶ μοῦ παραπονᾶται.

Κοιμήσου, δέργα μάλαμα, κοιμήσου, θέργα ἀσήμι.

Σὰν τοῦ παιδιοῦ τῇ μυρουδιᾷ κλαράκι δὲν τὴν ἔχει.

Κάτω στὸ δαφνοπόταμο, στὸ δαφνοποταμάκι,
ἐκεῖ κοιμᾶτ' ὁ δέσποτας μετὰ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι.

Νύφη, γαρούφαλο κρατεῖς, νύφη, μοσχομυρίζεις.

Τοῦ κίρκου καὶ τ' ἀφέντῃ μου καὶ τ' ἀγαπητικοῦ μου.

Κορίτσι ἀγγελολκάμωτο κι' ἐρωτοπληγωμένο.

Κάτι πολὺ κουδέντιασα μετὰ μιὰ γειτονοπούλα.

Ὁ νιὸς κι' ἡ νιὰ θωριούντανε ἀπ' ὦριο παραθύρι.

Σιγαλὰ δρέχει ὁ Θεός,
σιγαλὸς ψιχαλισμός,
σιγαλὰ πάω κι' ἐγὼ
στὴν ἀγάπῃ πού ἀγαπᾶ.

Λουλούδισε, λουλούδισε, λουλούδισε μου, κόρη.

Σοῦ μύρισαν οἱ λυγερές, ἡ κόρη π' ἀγαπούσες.

Κυρά μου, τὸν ὑγιόκα σου, τὸν κόκκινο κρασάτο.

Ποῦ κρέμασαν τὸ μπόι σου τὸ μαργαριταρένιο.

Κι' ὁ νοῦς μου μετὰ δερνοχτυπᾶ, νὰ κουτουλῶ τὰ ὄρη.

Χρὶς χτέες σχεδόν. Θυμᾶσαι νομίζω ὅτι οἱ δασεῖς γνώσεις ἤρθαν ἀπ' ἔξω σὲ μᾶς ἦταν παράλληλες μετὰ τίς γνώσεις πού εἶχαμε σὰ διώματα καὶ πού συνειδητοποιοῦσαμε ὡριμάζοντας μετὰ τὰ δικά μας πράγματα, ἰδιαίτερα στὸν τομέα τῆς τέχνης. Τότε πάλι γνωρίσαμε τὴν μεγαλύτερη συγκίνηση τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς. Εἶδαμε ὅτι κάθε καινούργιο πρᾶγμα πού ἔρχονταν ἀπ' ἔξω μετὰ ἀξιώσεις τελευταίου ἐπιτεύγματος ὑπῆρχε πάντα ἐδῶ, στὰ δικά μας ἔθνηκα δείγματα τῆς νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Π.χ. πῶς νὰ μὴ πιστέψουμε πῶς ὁ κανόνας τῆς ἀφαίρεσης στὴν τέχνη δὲν ἦταν βίωμα σὲ μᾶς, ὅταν διαβάσαμε τὸ τραγούδι τοῦ Λεπενιώτῃ ἢ τοῦ Γιάννου - λέω γιὰ κείνο πού ἀρχίζει ἔτσι: «Σηκώσου ἀπάνω Γιάννο μου καὶ μὴ θαρσοκοιμᾶσαι...» κι' ἂς πρόκειται γιὰ πεθαμένο· ὅταν εἶδαμε τίς ζωγραφιές τοῦ Θεοφίλου, ὅταν εἶδαμε τὰ γεωμετρικὰ σχήματα τῶν λαϊκῶν μας διακοσμήσεων, πού μᾶς ἤρθαν ὄψιμα ἀπ' ἔξω ὡς «ἀφρημένη τέχνη» στὸν τομέα τῆς ζωγραφικῆς; Πῶς νὰ μὴ πιστέψουμε ὅτι ἐδῶ εἶχαμε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ μέχρι σήμερον δικὸ μας αὐτὸ πού στὴν Εὐρώπῃ παρουσιάστηκε σὰν ἐξπρεσιονισμός; Κι' ὅποτε πῶς νὰ δεχτοῦμε καὶ σήμερον τὸ «παράλογο», πού λένε, σὰν καινούργιο — τελευταία ἔκφραση στὴν τέχνη κι' ἔγινε τῆς μόδας, ὅταν ἡ δημοτικὴ μας γραμματεία εἶναι πυκνὴ σὲ δείγματα τῆς ψυχῆς ἐνὸς λαοῦ ὅπου μετὰ τόσο ὕψος Λόγου καὶ Μέτρου ἀντιδρᾷ στὶς καταλυτικὲς δυνάμεις τοῦ θανάτου;

(Ἡ ἐπιστολὴ θὰ συνεχιστεῖ στὸ ἐπόμενο τεῦχος)

Α. ΠΑΙΣΧΑΛΑΣ